

Forside

Eksamensinformation: LFP-CPH 8. semester Læring i interkulturelle kontekster F26
aflevering 28. februar kl. 12.00

Besvarelsen afleveres af: Mustafa Al-Ahmad malahm25@student.aau.dk

Besvarelsesinformationer.

Antal tegn: 16.374

Tro og love-erklæring: Ja

Indeholder besvarelsen fortroligt materiale: Nej

Må besvarelsen gøres til genstand for udlån: Nej

Må besvarelsen bruges til undervisning: Nej

Inde i legen eller ude i kulden: Inkluderende og ekskluderende børnefællesskaber i SFO-tiden

Mustafa Al-Ahmad

8. semester, læring i interkulturelle kontekster

Aalborg universitet

Vejleder: Asta Smedegaard Nielsen

Antal Anslag: 16.374

Abstract

Denne artikel har til kende, at undersøge hvilke inkluderende og ekskluderende fællesskaber der opstår blandt børn i en SFO hvor leg, venner og konflikter er en normalitet i en hverdag i SFO'en. Denne artikel vil gøre brug af Lave og Wengers praksisfællesskaber samt kulturbegrebet af Kirsten Hastrup. Denne artikel vil tage afsæt i observationer, som metodisk undersøgelse. Feltet vil undersøges på to dage, hvor observationer vil blive lavet i det mest brugte rum i SFO'en "bordtennisrummet". Observationer skal være med til at belyse emnets relevans samt undersøge hvilke faktorer, som er med til at skabe et inkluderende eller ekskluderende børnefællesskab igennem sprog, handlinger og relationer.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
Indledning	5
Problemformulering	5
State of the art	6
Teori	6
<i>Kultur</i>	<i>6</i>
<i>praksisfælleskaber</i>	<i>7</i>
Metode og Etik.....	7
Analyse	8
Konklusion	10
Litteraturliste	12

Indledning

I en travl hverdag i SFO'en har inklusion og eksklusionen en central rolle i børns sociale liv. Derudover har inklusion og eksklusionen en betydning for den pædagogiske kontekst, hvor børn mødes på tværs deres forskelligheder sociale og personlige forudsætninger. Interkulturelle læringsmiljøer har derfor en relevans i at blive undersøgt, herunder hvordan børnene skaber fællesskaber, og hvordan de fællesskaber, som skabes, både kan styrke og formindske mulighederne læring og personligudvikling. Inklusion og eksklusion er processer som forhandles i børnenes hverdag igennem deres interaktioner, handlinger samt relationer med hinanden.

Denne opgave vil tage afsæt i en empirisk observation af, hvordan børn agerer overfor hinanden i et bordtennisrum i en SFO (skolefritidsordning). Empirien skal være med til at belyse de inkluderende og ekskluderende dynamikker, som kan opstå mellem børnene i en leget kontekst. Bordtennisrummet fungerer som en social praksis, hvor børnene har fri adgang til leg, og hvor fællesskaber skabes gennem deltagelse i aktiviteter som bordtennis og bordfodbold. Igennem frihed til leg, opstår der mellem børn inkluderende og ekskluderende fællesskaber, hvor andre bliver trukket ind i varmen og andre bliver smidt ud i kulden. Opgaven har til formål at analysere hvordan inklusion og eksklusionsprocesser kommer til udtryk, og hvordan det kan ses i relation med børnenes mulighed for deltagelse i fællesskabet.

Analysen tager et teoretisk afsæt i praksisfællesskaber af Lave Wenger, hvor læring skabes igennem deltagelse, samt begrebet kultur af Kirsten Hastrup. Ved at kombinere disse teoretiske perspektiver søger opgaven, at skabe en dybere forståelse af, hvordan inklusion og eksklusion opstår og forhandles mellem børn i en interkulturel pædagogisk kontekst. Opgaven bidrager dermed med viden om, hvordan hverdagspraksisser som bordtennisspil kan fungere, som arenaer for både fællesskab, læring og differentiering mellem børn.

Problemformulering

Hvordan skabes de inkluderende og ekskluderende processer i en SFO hos børn og hvordan påvirker de fællesskabet.

State of the art

Inklusion og eksklusion er to begreber, som bliver brugt meget i den pædagogiske praksis. I en artikel fra EMU skriver de følgende ”*Fokus er samtidig at bidrage til at forebygge, udvikle rammer og indholdsbetingelser med plads til alle børn i folkeskoler og daginstitutioner, ud fra en forståelse af, at børn generelt lærer mere, når de indgår i læringsfællesskaber med andre børn, der er anderledes end dem selv. Social inklusion finder sted, der hvor børn er aktive deltagere i fællesskaber både fagligt, socialt og kulturelt*” (EMU, 2018). Dermed spiller pædagogen også en vigtig rolle i børnenes muligheder, for at blive inkluderet i et fællesskab. Artikel Inklusion og eksklusionsprocesser i leg skriver, at de lægger fokuset væk fra, hvordan man skal inkludere nogle børn i fællesskabet, men i stedet for bliver der iagttaget, hvordan pædagogerne håndterer inklusion og eksklusionsprocesserne, og hvilke muligheder det så er med til at give børnene for at deltage i fællesskabet (Hansen, 2023).

Børn lærer nemlig bedst ved at være deltagende og være en del af fællesskabet. I en rapport fra Bupl næver professor Dion summer der, at leg er værdifuldt i sig selv. Hvis børn har gode muligheder for at fordybe sig i lege, bliver deres evne til at tilpasse sig nye situationer samt evnen til at lære bedre (Bupl, 2021). ifølge Lave og Wenger vil man med praksisfællesskaber forsøge, at bevæge os væk fra ideen om en gruppe eller sociale kategorier, hvor vi i stedet kigger nærmere på det fælles tredje, som mennesket engageres sig for at udføre sammen (Lave, 2009, s. 11).

Der findes ikke kun ét praksisfællesskab, men de findes i mange former. Praksisfællesskab skal ses som en gruppe der er fælles om at lave noget. I dette tilfælde at lege sammen. Man udveksler altså erfaringer og fællesredskaber som fx kan være fællessprog, samt måder at udføre handlinger på. (Lave, 2009.) Det kan ses når børnene spiller bordtennis og sammen bliver enige om de regler, der skal laves, og sammen bruger reglerne aktivt og lærer dem videre, så de kan få så mange med som muligt.

Teori

Kultur

Ifølge Hastrup forstås kultur, som et dynamisk og relationelt meningssystem, som mennesket skaber igennem sociale praksisser. Kultur er ikke noget fast, men noget som der konstant forandres igennem menneskers handlinger, samt relationer. (Hastrup, 2004). Denne form for kulturforståelse, skiller sig ude fra den klassiske forståelse. Den klassiske kulturforståelse handler typisk om noget

fast og stabilt, som tilhører bestemte grupper og nationaliteter. I denne opgave vil jeg bruge Hastrups begreb til at forstå, hvordan den dynamiske kultur formes igennem relationer iblandt børnene, og hvordan det kan være med til at skabe en inkluderende eller ekskluderende kultur (Hastrup, 2004).

praksisfællesskaber

I kontrast med den traditionelle læring, skiller Lave og Wengers praksisfællesskaber sig ud. Ifølge Lave og Wenger sker læring igennem deltagelse i et socialt fællesskab (Lave 2009). Et praksisfællesskab kan findes i mange forummer, men skal forstås som en gruppe individer, som er fælles om noget. Det kunne være børn, der leger sammen og bidrager til legen samt lærer gennem aktiv deltagelse. Deling af erfaringer sker blandt andet igennem brugen af fælles redskaber, som fx sprog, samt måden at udføre sine handlinger på (Lave, 2009). I denne opgave anvender jeg Lave og Wengers teori om praksisfællesskaber til at analysere, hvordan børn lærer gennem deltagelse i et fællesskab.

Metode og Etik

Projektet tager afsæt i en socialkonstruktivistisk tilgang som en videnskabsteoris ramme.

Socialkonstruktivismen bygger på ideen om, at virkeligheden ikke findes i en objektiv størrelse, men den formes igennem de sociale praksisser, handlinger, sprog og fælles fortolkninger. (Fuglsang et al., 2021). I denne tilgang betragtes fællesskab og inklusion som oplevelser, der løbende skabes og forhandles. Denne opgave tager afsæt i en kvalitativ metode, herunder feltnoter samt observationer af, hvordan børnene agerer i et fællesskab. Jeg brugte to dages feltarbejde i en SFO i Lyngby. Feltarbejdet havde til formål at give mig en dybere forståelse, og indblik inden for det felt jeg valgte at observere på. Til at udføre mit feltarbejde brugte jeg observationsskemaet fra undervisningen. Skemaet hjalp med at dokumentere hvordan inklusion og eksklusionsprocesser opstår. Observationerne fandt sted om mandagen eftersom det var den eneste dag, hvor børnene ikke havde adgang til gymnastiksalen. Jeg valgte i mine observationer at kigge nærmere på, hvordan børnene agerer i et fællesskab, samt hvordan praksisfællesskaberne kommer i spil. Jeg kontaktede alle forældre med børn i SFO'en for at informere dem om mit feltarbejde. Jeg understregede, at alle børnene ville blive anonymiseret, og at mine observationer ikke indebar interviews. Forældrene gav mig positiv respons og udtrykte interesse for studiet

I feltarbejdet omkring børns inklusion og eksklusion af hinanden, befandt jeg mig i en dobbeltrolle. I dobbeltrollen var jeg både en observatør, og en voksen med et pædagogiske etisk ansvar. Alvesson påpeger, at den personlige involvering af det felt man undersøger, kan gøre det besværligt at frigøre sig fra egne værdier, samt at bevare den neutrale position som observant. (Alvesson, 2003). Dette var tydeligt i de situationer, hvor børnene kunne blive ked af det. Her gik det imod min professionel etik og mine omsorgsforpligtelser som pædagog, der udfordrede min observatørrolle. Her var det svært for mig blot at iagttage uden at handle. Derudover var det vigtigt ikke at skade relationer eller handle i strid med egne værdier. I mit tilfælde betød dette en kontinuerlig refleksion over balancen mellem at indtage en analytisk position og samtidig tage ansvar for børnenes trivsel. (Alvesson, 2003)

I denne opgave har de etiske overvejelser handlet om anonymitet blandt børnene, samt personalet som valgte at tage stilling til de konflikter som kunne ske. Jeg har valgt at navngive børnene ved et alias grundet GDPR-lovning også, derfor har børnene fået nye navne som er blevet brugt i analysen. Derudover har jeg i enkelte situationer være nødsaget til at træde ud af min rolle som observant, hvor jeg har kunne se et barn har været rigtig ked af det eller blevet behandlet dårligt.

Analyse

I denne analyse vil der blive taget udgangspunkt i et feltarbejde, som er blevet foretaget i et bordtennisrum på en SFO. Her har jeg gennem observation undersøgt, hvordan børn inkluderer samt ekskluderer hinanden. Formålet med analysen er at fremhæve de sociale processer med udgangspunkt i Hastrups kulturbegreb, og Laver og Wengers teori om praksisfællesskaber. Feltarbejdet skulle vise at inklusion og eksklusion blandt børnene ikke alene kun handlede om at spille bordtennis, men hvordan sociale relationer, samt børnenes position i fællesskabet. Under mit feltarbejde observerede jeg, hvordan nogle børn blev holdt udenfor fællesskabet, fordi de ikke gik i samme klasse som de andre børn. Børnene som blev afvist, var tit uforstående og skyndte sig altid til den nærmeste pædagog, for at søge hjælp, i stedet for at spørge indtil hvorfor de ikke måtte. Dette kan forklares med Hastrups kulturbegreb, hvor kultur kan forstås som værende noget som skabes igennem sociale relationer. (Hastrup, 2004). I bordtennisrummet var der blevet skabt en kultur igennem årene, at de ældste børn havde den største magt. De ældste havde indflydelse på, hvem der kunne deltage og blive inkluderet. Dog havde de ældste børn nogle venner fra 2 klasse, som allerede havde en relation til dem. Disse børn havde derfor lettere adgang til fællesskabet.

Der er god stemning i bordtennisrummet, 3. klasserne har fået tidligt fri og er i gang med at spille en omgang rundt om bordet. Døren går op og Martin går ind af den. Martin har tidligere gået i samme klasse som 3.klasserne, men gået et om år, og går derfor i den nuværende 2.klasse.

”Skynd dig at tage et bat Martin så kan du nå at være med inden vi starter runden” siger Hans.

Resten af fællesskabet deler samme begejstring som Hans, fordi Martin nu skal være med. (feltnote 9 februar 2026 klokken 1250).

I mine andre observationer blev det også gjort klart, at nogle af børnene blev ekskluderet fra fællesskabet som følge af den irttesættelse som de havde fået af pædagogerne. Disse børn fik et dårligt ry blandt de andre børn og derfor fik de tit at vide, at de skulle gå og ikke kunne være med.

Klokken har ringet ind for børnenes daglige 20 minutters ude tid, hvor pædagogerne bruger tiden på at gøre deres værksteder klar. En god håndfuld 3.klasser løber ind i bordtennisrummet og tager hver deres bat, og begynder at spille. Pludselige kommer Jens ind. Jens har det med at få mange ting fortalt af pædagogerne, og har derfor et dårligt ry hos nogle af børnene. *”Må jeg være med”* spørger Jens dem om. I næsten et kor siger Peter og Hans fra 3.klasse *”Neeeej, gå nu væk med dig Jens vi vil ikke have dig med du lytter alligevel aldrig efter.”* (Feltnote 2 februar klokken 1330).

Dette kan gennem Hastrups pointe omkring kultur, skabes gennem mening og sociale fortolkninger. Når børn bliver opfattet som værende problematiske, skabes der en social forståelse af dem, som påvirker deres muligheder for at deltage og blive inkluderet i fællesskabet. Eksklusionen opstår derfor ikke kun på baggrund af deres handlinger, men også på baggrund af den mening, andre børn tilføjer til deres handlinger. Lave og Wengers praksisfællesskaber kan her bruges til at få en forståelse af, hvordan deltagelse er og kan være afgørende for inklusion. Bordtennisrummet kan i denne forstand forstås som et praksisfællesskabet, hvor børnenes fælles praksis er at spille bordtennis. Børnene som deltager aktivt rundt om bordet, er fulde deltagere i praksisfællesskabet, men de børn der står alene og ikke får lov til at deltage, er ekskluderet bevæger sig i periferien. (Lave, 2009). Ifølge Lave og Wenger kan nye deltagere bevæge sig væk fra periferien, og til fuld deltagelse gennem legitim perifer deltagelse. Dog kræver det, at de får muligheden for deltagelse, hvilket blandt andet kan ske ved hjælp fra en pædagog. Feltarbejdet har vist, at de børn som ikke fik muligheden for deltagelse, tit stod i periferien af fællesskabet. Typisk gjorde de også det fordi de var bange for at spørge hvorfor de ikke måtte være med, eller frygten for at hente en voksen ville gøre dem upopulære. Når børnene blev mødt med et nej for at være med og dermed et nej til fællesskabet, mister de også muligheden for at være en del af et praksisfællesskab, samt mister de

også muligheden for at lære normerne og reglerne som er i fællesskabet (Ibid.). Her ses det hvordan eksklusionen kan opstå ved den manglende deltagelse eller det ry man nu kunne besidde, og på den anden side kan det ses, hvordan inklusionen nogle gange kræver nye relationer for at få muligheden for at være med i et fællesskab.

Hastrups kulturbegreb er med til at give et indblik i, hvordan børn gennem deres handlinger og relationer er med til at skabe en kultur omkring inklusion af venner og en ekskludering af dem man ikke har en særlig god relation til. Kulturen bliver her noget dynamisk, som der skabes gennem praksis og sociale relationer. Med Lave og Wenger skal teorien om praksisfællesskab forstås, som hvordan deltagelse i praksisfællesskabet er afgørende for at blive en del af fællesskabet. Feltarbejdet har været med til at vise, hvordan inklusionen skeer når børn får muligheden for deltagelse og blive en del af fællesskabet, samtidigt med eksklusionen opstår når børnene ikke får muligheden og bliver efterladt i periferien. Inklusion og eksklusion i bordtennisrummet er igennem analysen vist, at det ikke handler om selve spillet, men handler om dine relationer med hinanden samt det ry du kan få af pædagogerne. Muligheden for deltagelse er ikke altid lige nem for alle. Handlinger og sociale relationer er med til at skabe en kultur, hvor nogle børn har nemmere ved at tilgå fællesskabet end andre. Dette viser, hvordan kultur og praksisfællesskaber har stor betydning for børns sociale muligheder og deres oplevelse af at være en del af fællesskabet.

Konklusion

Undersøgelsen af børns interaktioner i bordtennisrummet illustrerer, hvordan inklusionen og eksklusionen ikke alene kan forstås som et individuelt valg eller tilfældige handlinger. Inklusionen skal ses som sociale processer som er en del af den kultur og praksis børn skaber og har skabt igennem tiden. Mit feltarbejde har belyst at adgang til fællesskabet i bordtennisrummet i høj grad handler om eksisterende relationer. Børn der ikke deler klassesammenhæng med andre børn, har vanskeligere ved at blive inkluderet i fællesskabet. Pædagogiske irettesættelser kan gøre det udfordrende for de enkelte børn at være en del af fællesskabet, da de allerede har fået sig et negativt ry samt gøre dem marginaliseret blandt børnegruppen. Eksklusionen opstår altså både igennem fravær af invitationer og kategoriseringer. Hastrups kulturbegreb kan i denne kontekst forstås, som en produceret kultur, hvor normerne skabes gennem den praksis og relationer børnene allerede har.

(Hastrup, 2004). Kulturen fremstår ikke som et regelsæt, men mere som et dynamisk meningssystem, som hele tiden er i forhandling i blandt de dominerende børn. Normerne som giver adgang til fællesskabet er tildeles fastlagt, men de bliver også skabt igennem deres fælles forståelser og sociale fortolkninger. Lave og Wengers teori om praksisfællesskaber er med til at bidrage til forståelsen af, hvordan deltagelse er afgørende for at opnå et tilhørsforhold (Lave 2009).

Bordtennisrummet kan analyseres som et praksisfællesskab, hvor den fælles aktivitet udgør den ramme for læring. Børnene som er aktivdeltagende, er legitime medlemmer af fællesskabet, men de børn som er blevet ekskluderet, befinder sig i periferien og nu mangler adgang til de processer hvor tilhørsforholdet etableres og vedligeholdes. Der kan konkluderes, at inklusionen giver adgang til et meningsfuldt praksisfællesskab, hvor eksklusionen opstår gennem de sociale positioner børn kan stå i eller manglende relation til andre børn. Inklusionen og eksklusionen kan derfor ses, som en kulturel og relationel proces som der bliver skabt af børnenes daglige interaktioner.

Litteraturliste

Alvesson, M. Methodology for close up studies – struggling with closeness and closure. *Higher Education* **46**, 167–193 (2003). <https://doi.org/10.1023/A:1024716513774>

EMU. (2018). *Plads til forskellighed Inkluderende fællesskaber*. EMU.

Hastrup, K. (2004). Kultur som distinktion. I K. Hastrup, *Kultur : det fleksible fællesskab* (s. 77-96). Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Kamp, M. (2021, juni 10). *Din legekødagogik sætter sig i børns gener*. BUPL.
<https://bupl.dk/paedagogik-og-profession/forskningsunivers/din-legekødagogik-sætter-sig-i-boerns-gener>

Lave, J. (2009). *Situeret læring og praksis i forandring I*. Nordiske udkast.

Lieberoth, J. H.-L.-O. (2023). *Inklusions- og eksklusionsprocesser i leg*. Pædagoguddannelsens Ledernetværk.

Kamp, M. (2021, juni 10). *Din legekødagogik sætter sig i børns gener*. BUPL.
<https://bupl.dk/paedagogik-og-profession/forskningsunivers/din-legekødagogik-sætter-sig-i-boerns-gener>